

Väringsö – Vikingaön

Väringar

Väring betyder just viking, varför det är sannolikt att det var *Väringar* som gav namnet åt Väringsö och att ön var en uppsamlingsplats för väringar som enligt sägnen via de ryska floderna sökte sig till den bysantinska huvudstaden Konstantinopel, av vikingarna benämnde Miklagård (den stora staden). Alternativt kan Väringsö ha varit en hemvist för återvändande väringar. Det var de mest äventyrliga männen, bosatta eller kringfarande skandinaver, främst svenskar, vanligen krigare eller köpmän som tog sig till det bysantinska riket, varav många ingick i kejsarens livvakt och kallades i den ryska folkpoesin *Män från andra sidan det mörkblå havet* (Östersjön).

Det är en spännande tanke att dessa män vandrat på Väringsös mark och de klippor vi fortfarande går på, än om landhöjningens 4,5 meter sedan 1000-talet blottlagt ytterligare klippvallar. Inte långt från Väringsö låg in och utloppet av den stora pulsådern under vikingatiden Långhundraleden varför åtskilliga vikingaskepp strategiskt placerade Väringsö med sin södra udde Varnäset (var, fornordiska ordet för vakt).

På ön finns också gravkullar från samma tidsperiod.

Den första gång Väringsö nämns i skrift, vad vi känner till idag, var tiondelängden från 1541 där Jakob fick bidra med 3 spann korn och 2 spann råg samt Peder med 1 spann korn. Ett antal år senare, 1571 fick ”Tomas i Väringsö” i samband med den skatt som påfördes svenskarna för att återfå Älvsborgs fästning från danskarna, kallad *Älvsborgs lösen*, erlagga 1 lod silver samt 10 skilling.

Kronofogden

Sedan flera hundra år brukades jorden på Väringsö och vid någon okänd tid övergick ön i Kronans ägo. År 1687 infördes en ny ordning i Sverige då befattningen Kronofogde inrättades underlydande Länsstyrelsen. Som boställe tilldelades kronofogden även ett kronohemman för sin tjänst för att bereda honom en löneförmån. Länna och Frötuna socknar kom att tillsammans med ett antal andra socknar att ingå

i Vaxholms fögderi och för att kronofogden skulle befinna sig centralt i fögderiet blev han förlagd till Väringsö. Opraktiskt på en ö kan man tänka, men så blev det. Den förste fogden, Isac Gåse torde ha etablerat sig i början av 1700-talet, men troligen efter ryssarnas härjning 1719, med bl.a. 6 tjänstehjon samt två skrivare. Inalles 11 mantalsskrivna på ön.

Senare därtill torpare på Ängsö och Rävsvund, öar ingående i fastigheten med bl.a. Carolina från Bergshamra och Adam från Lifland vilken omkom på svag is på väg från Väringsö vintern 1864. Under mer än 150 år tjänstgör ett stort antal fogdar på Väringsö fram till 1884 då den siste, Zephyrius Blomqvist lämnar ön.

Arrendatorer

Därefter påbörjades en tid med arrendatorer som brukade jord och vatten medan Kronan nyttjade skogen. Omkring den tiden kom också de första sommargästerna från storstaden med bl.a. Östanå I. En av dem var professorn och riksdagsmannen Ivar Afzelius vars familj tillbringade somrarna på Väringsö under många år från 1892. Afzelius var också medlem av Svenska Akademien och brukade om somrarna bjuda medlemmar ur akademien på sommarlunch, traditionellt med långbord mellan mangården och gammalgården. Afzelius tog också initiativet till att Ängsö avstyckades och tillsammans med några andra platser bildade Euro-

Väringsö i senare tid

Strax efter att den siste fogden lämnar tillträder familjen Gustavsson som arrendatorer. Familjen driver jordbruket i flera generationer fram till 1950 då den siste ur familjen frånträder. Än idag har vi dock ättlingar ur familjen sommarboende på ön. Ytterligare arrendatorer följde fram till 1997.

Det senaste bladet i Väringsös historia sker när vi, Lisbeth och Göran Andersen bestämmer sig för att söka en lösning efter längtan till landsbygden, med tillhörande djur och trivsam bebyggelse. Under ett par års tid besökte vi ett flertal gårdar till salu i Österåker och Norrtälje kommun utan att finna någon som passade oss. När så Göran våren 1996 på väg med nattåget till Oslo studerar bostadsbilagen upptäckts en annons. En anonym radannons med insändarsvar, vilken inleddes: Här har tiden stått stilla i 100 år ... Det visade sig senare vara en överdrift, även om än flertalet byggnader var betydligt äldre än så. Den äldsta, gammelgården uppförd 1694. Med den anonyma annonsen, fjärran från dagens hemnet, och oförmågan att identifiera, och bra beskriva objektet, även efter att prospekt erhållits, anmälades bara två intressenter.

Den av Kronan ägda fastigheten hade tidigare överförts till halvstatliga Assi Domän som vid den tiden beslutat sig för att sälja ett antal mindre skogsinnehav långt placerade från förädlingsindustrin. Mäklare blev en landsortsadvokat med vana från skogsförsäljning i inlandet och Väringsö var ju så mycket mer än ett skogsinnehav, vilket kanske inte säljaren riktigt värderade, med endast ett fåtal avstyckade tomter då det varit kronans mark. Slutligen kunde vi förvärva Väringsö, ”vikingaön” med så rik historik och vi förstod att ett helt annorlunda liv skulle påbörjas med stort ansvar och som enda bofasta på ön.

Som tidigare fritidsboende på närliggande Vättersö hade vi viss förankring i bygden, men med Görans arbetsliv i verkstadsindustrin var bekantskapen med skogshantering och i än högre grad lantbruk med övertagen utrustning tämligen obekant. På väg till arbetet i stan kunde Göran se vilka jordbruksredskap bönderna tagit fram och fick därmed tips om vad som borde göras.

Väringsö idag

Strax efter vi flyttat till Väringsö våren 1997 fick vi kontakt med familjen Sund i Bergshamra, vars kor sedan dess går på bete på ön från slutet av april till november varje år. Vi har under åren fått mycket råd och hjälp av Sunds när det gäller lantbrukets göromål och fått användning för våra redskap och gjort en hel del nyinvesteringar. Förutom inlånade 25-30 kor och kalvar inrymmer gården ett tiotal islandshästar och en besättning Gutefår. Det är en ganska fantastisk känsla att de betesmarker som Månsons karta över Väringsö från 1639 visar, fortfarande efter flera hundra år hålls öppna med hjälp av betesdjur.

All tillgänglig tid läggs på att vårda djur, skog, mark och alla gamla byggnader. Men vi har också bl.a. byggt nytt båthus och vagnslider med hjälp utifrån. Från egen skog har vi till stor del på vårt minisågverk sågat virke och också byggt två hus med hög standard för korttidsuthyrning. Sedan lång tid har vi återkommande fritidsboende familjer sommartid på ön och från kringliggande öar får vi besökare som gärna rider ut i skog och mark. Nu får vi också möjlighet att erbjuda semesterboende året runt som förutom ridning kan njuta av allt som skärgården kan ge.

Det blev som väntat ett annorlunda liv, mycket arbete, men som kanske framgår ångrar vi inte steget ut till Väringsö, utan är tacksamma för att vi fick möjligheten till ett fantastiskt liv.

*Lisbeth och Göran Andersen med vakhund Brando
Foto, Anette Andersen*

Väringsö

N 38,3 Ö 41,7

Med tillhörande öar c:a 600 ha, varav 196 ha mark

www.waringso.se

Väringar

*Väringar (av fornsvenska vaeringer, edsvurne),
Benämning på svenska vikingar som for i
Österled. Från mitten av 900-talet ingick
Väringar i den östromerske kejsarens livvakt,
Väringalidet i Konstantinopel.*

(Nordisk familjebok)